

**DIRECȚII DE ACȚIUNE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
ROMÂNESC ÎN EPOCA ȘAGUNIANĂ
(primii 10 ani de păstorire)**

*Motto: "Biserica nu se poate închipi
fără școală, iar școala este o
parte întregitoare a bisericii"
(Andrei Șaguna)*

Leagănul școlii sătești din Transilvania a fost tinda bisericii. Născută din impulsurile firești ale sentimentului religios, mai mult decât din reale nevoi culturale, și așezată la adăpostul altarului, școala sătească la noi a fost înainte de toate un factor de conservare, reușind să țină poporul legat de credința, tradițiile și de datinile străvechi.

Preotul satului s-a simțit astfel îndatorat să aibă și preocupări de educator și paralel cu soarta bisericii, să conducă și destinele școlii. În acest fel, biserica și școala s-au bucurat de același adăpost, iar preotul și dascălul împreună au încercat să mențină nealterat sufletul românesc. Aceste eforturi continue ale preoților și dascălilor au făcut cu putință organizarea rezistenței românești în fața tuturor încercărilor timpurilor.

Acest rol important de păstrătoare a specificului etnic, de adâncire a conștiinței naționale pe care l-a avut școala sătească, alături de biserică, este deplin lămurit în documentele trecutului. Și oricât de primitivă a fost organizarea ei, oricât de sărăcăcioasă înzestrarea ei și oricât de firavă a fost lumina pe care o împrăștia acest opaiț cultural, astăzi nu se poate vorbi de școala confesională română din Transilvania fără să i se aducă cel mai îndreptățit omagiu postum pentru marele ei rol național.

A fost firesc deci, ca mitropolitul Andrei Șaguna, acest spirit creator, să-și îndrepte stăruitor privirile asupra acestui prim factor al vieții culturale, asupra școlii sătești. A fost firesc deci, ca spiritul lui organizator și întreprinzător, al cărui obiectiv a fost ridicarea elementului românesc la treapta de educație și cultură pe care se găseau celelalte neamuri din Ardeal, să fie animat de la-nceput de problema învățământului, pe care la urcarea sa în scaunul mitropolitan l-a găsit în condiții deosebit de grele.

Ridicarea de noi școli, îmbunătățirea condițiilor de educație în școală, pregătirea continuă a dascălilor au fost doar câteva din liniile de bază ale programului inițiat de Șaguna în domeniul învățământului.

Circularele date de el în legătură cu nenumăratele probleme legate de educație și școală sunt mărturii care vorbesc cu precizie și elocvență de preocupările lui culturale. Scrierile didactice, o serie de lucrări și legiuiri mai mărunte au avut ca scop organizarea învățământului popular și reglementarea tuturor problemelor în legătură cu viața școlară a satului. În cadrul acestor preocupări ale mitropolitului intră și cele câteva "Instrucțiuni didactice" scrise pentru învățători, precum și o serie de articole apărute sub semnătura sa în coloanele ziarului *Telegraful Român*.

Pe baza acestor documente contemporane, pe baza scrisorilor sale pastorale și a circularilor cu cuprins didactic se poate schița situația și evoluția pe care a avut-o învățământul românesc în epoca lui Șaguna.

Răsfoind circularile mitropolitului, putem parcurge cu ochii toate etapele, toate fazele de dezvoltare ale școlii și ale culturii poporului în a doua jumătate a veacului trecut. Totul dovedește cât de important a fost începutul în asigurarea unei educații în lumea satului, dar mai ales marea grijă ce trebuia purtată pentru ca lumina, odată aprinsă în întunericul satului prin ridicarea de școli, să nu se mai stingă.

Eforturile în acest sens au fost mari la-nceput și au continuat să crească pe parcurs. Străduințele mitropolitului însă n-ar putea fi apreciate la justa lor valoare decât dacă se are în vedere situația învățământului românesc în 1846, anul în care Șaguna a pus piciorul pe pământ transilvan.

Dificultățile pe care școala românească din Transilvania le-a cunoscut în prima jumătate a sec. al XIX-lea transpar din documentele timpului. Toate oglindesc șubreda temelie pe care avea să clădească mai târziu Șaguna și anunța într-un fel munca uriașă care trebuia depusă pe acest teren unde totul era de făcut.

În timpul lui Vasile Moga (1810-1845), antecesorul în scaun al lui Andrei Șaguna, un ordin al guvernului ardelean i-a răpit episcopului ortodox dreptul de control asupra școlilor sale confesionale și l-a trecut asupra episcopului catolic maghiar din Alba Iulia. Începând cu 1837, dreptul de control asupra școlilor românești din Transilvania a devenit monopolul organelor de încredere ale guvernului maghiar. Vasile Moga a încercat să se împotrivescă tendințelor de îngenunchiere ale statului, a depus unele eforturi pentru a ridica învățământul din situația umilitoare pe care o moștenise și el de la predecesorii săi, ierarhii sârbi Ghedeon Nichitici și Gherasim Adamovici¹.

În cea dintâi pastorală a sa, episcopul Moga a îndemnat pe credincioși să-și trimită copiii la învățătură, iar în circulara din 14 iunie 1813² a dat ordin protopopilor să nu accepte candidatura în parohii decât a teologilor care cunosc și limba germană, pentru ca aceștia să poată îndeplini și atribuții de notari ai satului. La 20 octombrie 1815³ a făcut cunoscut protopopilor că preoții nu mai pot fi decât absolvenții de școală primară, care să cunoască "cetania, aritmetica, cântarea bisericească și să aibă scrisoare bună" și care urmează cursul preoției. La 23 februarie 1822⁴, episcopul Moga a ordonat preoților ca dascălii satelor să-i învețe pe copii limba latină și limba maghiară, pentru a le oferi o posibilitate de a frecventa mai târziu școli "mai înalte".

Sunt doar câteva mărturii ce demonstrează că, deși cu mai puțină energie și cu toate că autoritatea și influența sa au fost realmente limitate prin ordonanța regească din 21 decembrie 1810⁵, episcopul Vasile Moga a încercat să susțină școala românească, fiind interesat de situația învățământului românesc și a culturii românilor.

În ciuda acestor încercări, învățământul românesc pe la 1845 era într-o fază incipientă sub toate aspectele. Școli primare mai bine organizate existau doar la Brașov,

¹ Ion Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Cluj, 1995, p. 159.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Andrei Șaguna, *Istoria bisericii ortodoxe răsăritene universale de la întemeierea ei până în zilele noastre*, vol.II, Sibiu, 1860, p. 197.

Săcele, Rovinari, Săliște, în Țara Oltului, în părțile Năsăudului. Ele existau sub denumirea de „școli centrale, școli capitale sau școli triviale”⁶ după cum erau organizate și după numărul claselor.

În *Istoria literaturii române în sec. al XIX-lea* Nicolae Iorga vorbește despre condițiile culturale în care se găsea Ardealul și ținuturile ungurene între anii 1821-1840. Profesorii și învățătorii cu pregătire serioasă se puteau număra pe degete. Bucoavna, Psaltirea, Catehismul, erau singurele cărți de școală primară. Presa era reprezentată doar prin *Gazeta Transilvaniei* și prin *Foaie pentru minte, inimă și literatură* la Brașov. Ceva mai târziu au apărut *Organul Luminării* la Blaj și *Aurora* la Cluj. Fundații culturale, burse, tipografii românești nu existau. Toate acestea impuneau cu necesitate măsuri ferme⁷.

Un centru cultural important a continuat să rămână Blajul, dar și aici nu mai exista strălucirea de la sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea. Absolvenții gimnaziului greco-catolic puteau alege cariera de preot sau de profesor, însă foarte mulți luau drumul Clujului pentru a intra, după absolvirea cursurilor Facultății de Drept, în rândurile avocaților, magistraților și ale funcționarilor.

Se impunea organizarea la Sibiu, în acest centru al ortodoxiei românești din Transilvania, a unui seminar care să pregătească buni preoți. “Preparandia” orădeană, întemeiată la 1808 trebuia reorganizată pe noi baze, pentru a fi capabilă să nască oameni cu pregătire dar și cu personalitate, caractere puternice, modele și lideri.

“Cererea de a se înființa școale românești în toate satele și orașele cu dreptul deplin de a-și alege directori și profesori și de a sistematiza învățaturile după un plan școlastic în deplină libertate de a învăța” a fost clar formulată și la Blaj, pe Câmpia Libertății, la 3-15 mai 1848⁸.

Chiar înainte de a se duce la Blaj, unde ia parte activă, în scrisoarea pastorală de la 12-24 februarie 1848 tânărul episcop s-a îndreptat către clerul și poporul său cu rugămintea de a se acorda mai multă atenție educației și învățaturii, “luminarea celor mulți” devenind obiectivul programului său cultural, care a ieșit în evidență de la primele sale măsuri.

Șaguna altoiește un vast program de ofensivă culturală. De aceea, s-a adresat mai întâi clerului, făcându-l răspunzător de ignoranța poporului. A fost conștient de la-nceput că, pentru a lumina pe alții, clerul însuși avea nevoie de lumină. Din acest motiv a acționat rapid și urmărind o mai bună instrucție a clerului a înființat seminarul teologic și a numit profesori capabili să formeze preoți și dascăli capabili să aprindă lumina și-n „bezna” satelor românești.

Situația școlară moștenită de la episcopul Vasile Moga, cu acel umilitor control al episcopului catolic din Alba Iulia, nu se putea împăca cu programul și cu aspirațiile de păstorie ale lui Andrei Șaguna. De aceea Șaguna a luptat pentru înlăturarea ei, a luptat pentru autonomie școlară pe temeiul principiului confesional pe care l-a impus ca pe un imperativ categoric. Această luptă a fost începută și dusă până la capăt de Șaguna cu cea mai fermă credință în izbândă.

⁶ Nicolae Albu, *Istoria școalelor românești din Transilvania între 1800-1867*, București, 1971, p. 15.

⁷ N. Iorga, *Istoria literaturii române în sec. al XIX-lea*, p. 285 și urm.

⁸ George Barițiu, *Cărți alese din istoria Transilvaniei*, vol. II, București, 1995, p. 123 și urm.

La 1 septembrie 1849 “deputații națiunii românești” înaintează Înalțului Minister al Cultelor o cerere în scopul organizării la Blaj a unei facultăți de drept⁹.

La 21 decembrie 1850 o altă delegație românească condusă de Șaguna înaintează Ministerului Cultelor din Viena o altă cerere de constituire la Cluj, de această dată “a unei facultăți filosofice și juridice pe seama națiunii române”. Viena oferă însă românilor doar posibilitatea organizării de școli naționale pe cheltuială proprie¹⁰.

În circulara din 23 martie 1850¹¹, una dintre cele dintâi măsuri luate cu privire la educația și cultura poporului, Șaguna îi sfătuiește pe preoți să țină orele de catehism în școala primară cel puțin în zilele de duminică și de sărbătoare. În același timp își îndeamnă credincioșii să-și crească copiii cu frică de D-zeu, ascultare de preoți și de învățători.

În cadrul sinodului eparhial convocat de Șaguna în 1850 au fost luate hotărâri de maximă importanță pentru îmbunătățirea situației școlare la românii ardeleni¹².

Cea dintâi preocupare a sinodului a fost să scoată școlile românești de sub controlul episcopului catolic din Alba Iulia. De aceea sinodul a decis:

“Adunarea bisericească cunoscând mărimea și ponderozitatea creșterii tinerimii și a pregătirii învățătorilor de lipsă, după dezbateri serioase în privința aceasta află de lipsă a hotărî:

1. Până la altă rânduială, tot insul dintre protopopi să fie inspector de școală în districtul său și din timp în timp să raporteze P. S. Sale și P. S. Înalțului minister de culte.

2. Școala clericală a diecezei să se prefacă într-un institut teologic-pedagogic, să se înzestreze întocmai cum sunt întocmite alte seminarii și tot clericul să fie dator, înainte de ce s-ar preoți, să fie învățător după stările împrejur.

3. Până la altă rânduială mai înaltă soborul acesta prescrie pentru școalele sătene următoarele cărți didactice: Catehismul tipărit la Brașov, Abecedarul tipărit la Brașov, Elementele gramaticii române, Datorințele supușilor către monarh, Citiri din ceaslov, Psaltiri și Apostoli cu tălmăcirea celor de folos învățăceilor, Cântarea bisericească”¹³.

S-a propus de către Șaguna, în cadrul soborului, să se înainteze împăratului și Ministerului o cerere în care să se solicite ajutor material pentru organizarea școlilor confesionale, școli reale, gimnaziale și chiar o universitate pentru români. Fără a aștepta aprobarea “Împărăției”, care de altfel a și întârziat vreo 10 ani, Șaguna a continuat lupta în domeniul învățământului pe cont propriu, conștient că oricum nu avea nimic de pierdut. A ridicat școli, a angajat dascăli, s-a preocupat de pregătirea lor, i-a amenințat pe cei îndărătnici.

În circulara nr. 530 din 1852¹⁴ cu privire la organizarea, înființarea și conducerea școlilor, Șaguna a stabilit direcții noi de acțiune. A hotărât din primul moment ca la temelia organizării școlilor să așeze principiul confesional. Ca atare, comunele sărace,

⁹ Nicolae Popea, *Memorialul Arhiepiscopului și Metropolitului Andreiu baron de Șaguna sau luptele naționale-politice ale românilor 1846-1873*, Sibiu, 1889, p. 360-363.

¹⁰ *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, 1851, nr. 29.

¹¹ Arhiva Mitropoliei Sibiu, fond Șaguna.

¹² V. Actele Soborului bisericii ortodoxe din Ardeal din 1850.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Arhiva Mitropoliei Sibiu, fond Șaguna.

când este vorba de construirea școlii să nu se întovărășească cu obște de altă religie. A cerut să i se facă cunoscute toate școlile care se aflau sub controlul unei alte religii.

Circulara din 24 aprilie 1852 s-a ocupat special de reglementarea situației școlare. În temeiul unui decret al guvernului, care preciza că organizarea școlilor populare ține și de organele statului și de cele ale bisericii, Șaguna a îndemnat preoțimea să poarte grijă continuă școlilor. De asemenea, îndatoririle școlare le-a formulat în șase puncte: învățătorul să fie de religie ortodoxă, fiecare comună bisericească să-și aibă școala sa, manualele didactice admise sunt doar cele tipărite la tipografia diecezană, învățătorii trebuie să aibă certificat de capacitate de la episcopul lor, orice raport privitor la starea școlară se va înainta de acum înainte Consistoriului, școlile românești confesionale nu sunt supuse controlului unui inspector de altă religie.

“Povățuirea, inspecțiunea și îndreptarea școlilor este lucrul statului și al bisericii, care se va efectua așadar printr-o lucrare armonică a organelor bisericii și ale statului.”

În 1853 Șaguna a publicat ordonanța guvernului din 19 aprilie 1850, care precizează mai îndeaproape atribuțiile și sfera de influență a autorităților politice de stat asupra școlilor confesionale. A fost pentru prima dată când s-a pus deschis problema autonomiei școlare, refuzându-se amestecul statului în organizarea și programa școlilor confesionale.

Sub îndrumarea episcopului a început o febrilă activitate de ridicare de școli¹⁵. O mulțime de preoți au inițiat o muncă culturală. În 1862 comuna Rășinari a cerut dreptul să deschidă, pe lângă școala primară, o școală reală cu două clase¹⁶. La Brașov și la Sibiu s-au înființat școli noi pentru fete, iar în Lăpuș, o școală cu patru clase primare¹⁷.

Șaguna nu a pregetat să trimită pretutindeni “Instrucțiunile” sale școlastice.

În circulara din 1853¹⁸ Șaguna a admis comunelor unde sunt două confesiuni (ortodoxă și greco-catolică), amândouă mici și sărace, care nu puteau să susțină o școală proprie pentru fiecare, să facă abatere de la principiul confesional și să înființeze o școală comună. Pentru asemenea școli a dat ca normă decretul guvernului din 6 iunie 1853.

În 1854 o patentă urbarială a regimului a aprobat înființarea de școli cu caracter confesional ortodox.

În circulara din 28 iulie 1854¹⁹ Șaguna a adus la cunoștința oamenilor “rescriptul guvernului” nr. 5259 cu privire la predarea în școală a religiei, reglementând catehizarea elevilor români de confesiune ortodoxă care frecventează școli străine. Recomandă părinților gimnaziul românesc înființat la Brașov și școlile primare din Săcele și Rășinari.

La 10 august 1854 a apărut lucrarea “Ordinăciunea Arhierescă pentru rândul cel bun în școlile noastre populare”, în cadrul căreia Șaguna a arătat ce este așa-numita “metodică a învățământului”. A subliniat că, acolo unde e posibil, săli de clasă mai multe, dascăli mai mulți, să se organizeze clase numite de el “despărțăminte”, iar dacă școala e mică, are doar o clasă și un dascăl, elevii să fie așezați pe “despărțăminte”,

¹⁵ “Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1862, nr. 12-14.

¹⁶ “Amicul școalei”, 1862, nr. 20.

¹⁷ “Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1862, nr. 27.

¹⁸ Arhiva Mitropoliei Sibiu, fond Șaguna, an. 1853, circulara din 26 iulie.

¹⁹ *Ibidem*, an. 1854, circulara din 28 iulie.

adică “după învățămintele pe care aceștia le vor învăța. A stabilit chiar un plan de învățământ și o programă analitică. A luat măsuri pentru a asigura un control al învățământului rural.

Împărțirea în trei clase cu șase despărțăminte a format baza de organizare a școlii populare din Transilvania în veacul trecut. Ea s-a menținut mult timp în forma aceasta, până-n momentul când cele șase despărțăminte s-au preschimbat în șase clase primare, din care patru clase au alcătuit cursul primar propriu-zis, iar celelalte două așa numita “școală de repetiție.” Limba germană, pe care o găsim ca obiect obligatoriu în epoca absolutismului austriac, a fost înlocuită, după unirea Transilvaniei cu Ungaria, cu limba maghiară, a cărei predare a fost impusă treptat și pe o scară tot mai întinsă.

La 9 februarie 1856²⁰ Șaguna a făcut cunoscut clerului ordinul locotenenței imperiale prin care s-a aprobat instituirea celor patru inspectori de școli pentru Transilvania, dr. Pavel Vasici fiind numit pentru școlile de confesiune ortodoxă.

În 1858 a apărut circulara²¹ prin care s-a impus alegerea prin vot în fiecare parohie cu școală confesională a inspectorului școlar local care, odată ales, era numit prin decret, primea instrucțiunile necesare pentru conducerea și rezolvarea problemelor școlare având ca atribuții: apărarea intereselor părinților, îmbunătățirea frecvenței școlare, înlăturarea neajunsurilor care s-ar ivi în domeniul școlii.

În anul 1859 deja, autonomia școlară devenise un fapt împlinit. Dar abia în 1861 Cancelaria aulică transilvană i-a comunicat lui Șaguna ordinul ministerului din 23 februarie 1859 prin care s-a aprobat ca “după principiul autonomiei bisericești, supravegherea și regularea școalelor să se concredă ordinariatului (Consistoriului) episcopesc.” Și doar în 1863 parlamentul maghiar a votat legea conform căreia “religiunile recepte” să-și administreze și să-și conducă independent una de alta treburile școlare, înțelegându-se de la sine conservarea dreptului de suprainspecție al coroanei care-i compete în sensul Constituției”.

La îndemnul lui Șaguna au apărut școlile primare centrale, adică o școală confesională primară susținută de 2-3 comune.

Prin circulara din 7 septembrie 1860²² le-a sugerat sătenilor ca, din obligațiunile de stat primite de aceștia din partea statului ungar pentru împrumut făcut de la comune, să constituie un fond școlar din care cu timpul să se susțină școala și să se plătească leafa învățătorului.

Cu autoritate și precizie, în circulara din 26 august 1862²³ Șaguna s-a ridicat împotriva școlii așa-numită “națională”, deci fără caracter confesional, asemenea școli considerându-le “ilegale și anormale”. Năzuințele celor care au agitat ideea unor asemenea școli le-a considerat îndreptate direct și fațăș împotriva autonomiei bisericii sale. Legalitatea a fost privită de Șaguna ca fiind “singurul temei și scut pentru creșterea tinerimii în spirit moral și național”. În această circulară a încercat să explice pe înțelesul tuturor ce-nseamnă legalitate, drept public intern al bisericii în probleme legate de învățământ, drept public extern, raportul de drept care există între biserică și stat, limitele până la care statul, prin organele și instituțiile sale, poate influența și controla problemele

²⁰ *Ibidem*, fond Șaguna, an 1856, circulara din 9 februarie.

²¹ *Ibidem*, fond Șaguna, an 1858, circulara din 15 martie.

²² *Ibidem*, fond Șaguna, an 1860, circulara din 7 septembrie.

²³ *Ibidem*, fond Șaguna, an. 1862, circulara din 26 august.

școlare ale unei biserici autonome. Circulara rămâne un document istoric dar mai ales o dovadă a cunoștințelor solide în domeniul dreptului bisericesc și a energiei și stăruinței de care Șaguna a dat dovadă pentru a apăra autonomia bisericii, din care în mod firesc deriva autonomia școlii.

În ciuda eforturilor susținute ale episcopului, în multe părți situația învățământului nu s-a îmbunătățit. În *Telegraful Român* din 1857, inspectorul Pavel Vasici a prezentat problemele cu care s-a confruntat învățământul românesc în Transilvania veacului al XIX-lea²⁴. Dar Șaguna nu a fost omul care să se descurajeze în fața dificultăților și să se oprească la mijlocul drumului. Rezultate însă au existat²⁵. După un deceniu de cărmuire, Șaguna, care nu a găsit în Transilvania nici 100 de școli populare organizate, a reușit să ridice aproximativ vreo 600. În "Ordinăciunea Arhierescă pentru rândul cel bun în școlile populare" din 1854, episcopul a oferit un început de programă analitică. În circularele șaguniene din perioada 1850-1854 găsim cele dintâi măsuri cu privire la atribuțiile și ierarhia controlului în școlile românești sătești²⁶. Pentru a ușura activitatea organelor de control, Șaguna a introdus pentru fiecare școală "un protocol de vizitație", adică o condică de inspecții în care trebuiau trecute toate observațiile și măsurile de rezolvare a problemelor, propuse de către inspector și „protocolul de normalii”, adică un registru de intrare unde trebuiau trecute toate ordinele și dispozițiile oficiale primite de la autorități în problemele școlare. Tot lui Șaguna i se datorează cele dintâi măsuri serioase pentru sporirea frecvenței școlare și reglementarea amenzilor pentru absențe. Toate acestea ne oferă imaginea clară a unui învățământ în plină evoluție, simțitor și radical îmbunătățit comparativ cu cel din perioada anterioară venirii ca episcop a lui Șaguna. Moștenirea culturală și înfăptuirile lui Șaguna în domeniul școlar, așa cum reies ele din presa vremii, din circularele date, se pot aprecia, chiar și numai pe perioada primilor 10 ani de păstorire, la justa lor valoare, prin analogie și comparație.

Într-o vreme de încordare istorică, Șaguna a fost printre foarte puținii oameni preocupați în permanență de problemele școlii. Și unul care a proiectat asupra ei lumina unui spirit clarvăzător, chiar și atunci când rezolvarea pe teren a lăsat-o în sarcina altora. Când nu a putut fi un realizator, a fost, cu siguranță, un precursor sau cel puțin un preparator a celor ce aveau să vină. Când nu a putut croi singur un drum nou, a arătat cel puțin direcția în care trebuiau să pășească alții.

²⁴ V. art. *Împărțășiri pedagogice* în *Telegraful Român* din 1857 (Învățătorii nu sunt pregătiți corespunzător și nici salarizați, manualele didactice lipsesc, școlile sunt lăsate în voia sorții, preoții nu-și țin orele de catehism, frecvența e minimă, fondurile pentru școli lipsesc, averile bisericii sunt prost administrate, nu există spirit de disciplină și de ordine).

²⁵ *Telegraful Român*, an 1858.

²⁶ *Memoriile arhiepiscopului și mitropolitului Andrei Șaguna din anii 1841-1867*, Sibiu, 1923, p. 39. (Episcopul este supremul inspector al școlilor din dieceză. Protopopul este inspectorul școlar din circumscripția sa. Preotul sau un alt mirean calificat din parohie este inspectorul școlar local în fiecare comună).

Toată această vastă și fecundă activitate pe terenul învățământului pleacă de la concepția unitară a culturii naționale, dublată de educația religioasă și morală. Îmbinând rostul școlii rurale cu acela al culturii poporului român într-o unitate care le contopește pe amândouă, Șaguna a înțeles importanța ce trebuia acordată spiritului instrucției și al educației pentru viața satului. A înțeles de atunci că e nevoie să se îndrume școala pe linia ei firească, să se creeze între dascăl și sat, între școală și cultura poporului acea corelație intimă, acea legătură organică, cu atâta stăruință subliniată de pedagogii de mai târziu.

IONELA MIRCEA

**ACTION DIRECTION IN ROUMANIAN EDUCATION
PROCESS DURING ANDREI ȘAGUNA TIME
(THE FIRST 10 YEARS PASTORSHIP)**

(SUMMARY)

In a period of intensified historical tensions. The bishop Andrei Șaguna was one of the few to have in permanent attention the education and school problems. It was one of the many few to project in this field a farseeing spirit, even when the practical resolutions left on the others responsibilities. When it could not be a "builder", it certain was a forrunner or at least, the one who was preparing the things to be coming. When was unable to open a new way, he showed the good direction for his contemporaries.